

Rozmowa z seniorką

CZAS TRWANIA: około 60 minut.

ILOŚĆ UCZESTNIKÓW: najlepiej około 20 osób.

W ramach szkolnego wolontariatu spotkałeś/spotkałaś się z poznańskimi seniorami. Jedną z seniorek, pochodzenia żydowskiego, opowiedziała Ci historię miasta i swoje wspomnienia z nim związane. Jej opowieść nagrano tak, byś teraz z klasą mógł/mogła pospacerować jej ścieżkami. Seniorka, żeby Ci umilić czas, przygotowała też dla Ciebie zadania. Za każdą poprawną odpowiedź zdobywasz wraz z grupą jeden punkt. Wygrywa grupa, która zdobędzie ich więcej.

1

Siedziba Gminy Żydowskiej (ul. Stawna 10)

„Nie wiem, czy o tym wiesz, ale poznańska gmina żydowska jest jedną z **najstarszych w Polsce** – wzmianki o pierwszym znanym Żydzie (miał na imię Pechno) pochodzą już z XIV wieku. Żydzi chętnie osiedlali się w Poznaniu. W latach dwudziestych zeszłego wieku gmina składała się z 3 tysięcy członków. W tym przepięknym budynku z cegły mieściła się siedziba gminy żydowskiej, biblioteka,

organizacje sportowe i charytatywne. Mieszkał tu też **rabin**. W czasie drugiej wojny światowej, jak możesz się domyślić, siedziba Gminy, jak też i jej majątek zostały, niestety, skonfiskowane. Gminę reaktywowano w 1999 r. Obecnie znajduje się tam sala modlitewna z Torą, czyli świętą księgą, i pomieszczenia administracyjne, a **Gmina liczy około 50 osób.**”

- Jak długo Gmina Żydowska nie posiadała w Poznaniu siedziby?

2

Nowa Synagoga – skwer Rabina Akiwy Egera

„No więc w tym miejscu od 1829 roku przez 75 lat stał **Szpital Salomona Beniamina Latza**, który świadczył usługi ubogim Żydom. Następnie wzniesiono tutaj synagogę, którą tu widzicie. **Synagogę otwarto 5 września 1907 roku** – wniesiono zwoje Tory, odmówiono modlitwę Szema Izrael, a także modlitwę za ojczyznę i cesarza (bo musicie pamiętać, że było to jeszcze w czasach, kiedy Poznań nazywał się Posen, a Żydzi go nazywali Pojzn, tak jak w języku jidysz). Ostatnie modlitwy w synagodze odprawiono 9 września 1939 roku o godzinie 9 rano w intencji wygranej wojsk polskich. Od

tęgo czasu synagoga ulegała dewastacji i w 1940 roku w 1940 roku usunięto gwiazdę Dawida z kopuły. W 1941 roku budynek przetrzebiono na **krytą pływalnię** dla żołnierzy Wehrmachtu i jako pływalnia funkcjonował do 2011 roku. Budynek chciano przekształcić w **Centrum Judaizmu i Dialogu**, jednak niestety został sprzedany i powstanie tam hotel.”

Na skwerze znajdź następujące informacje:

- Kim był Akiwa Eger?
- W którym roku miał miejsce największy pożar tej części miasta?

3

Ulica Żydowska

„Ulica ta nazywała się **Żydowską** już w **XV wieku**, kiedy to wydzielono tę część dla napływającej do miasta ludności żydowskiej. Ulica żydowska była do XVIII wieku gęsto zabudowana, budynki były jak na tamte czasy wysokie, a ponieważ budowane także z drewna,

wybuchały tu często pożary małe i większe. Na ulicy mieściły się **synagogi** (kilkanaście ich było w historii miasta), **szkoły**, **łaźnia** i **trzy domy szpitalne**. W tym budynku do wojny znajdowały się bejt ha-midrasz, czyli dom modlitewny, a także żydowskie Schronisko dla Starców i Znieдоłężniałych. 12 maja 2013 obchodzono pierwsze święto ulicy Żydowskiej,

verte

www.uprzedzuprzedzenia.org
www.humanityinaction.org
www.facebook.com/HIA Polska

(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

Scenariusz gry udostępniony na licencji Creative Commons Uznajcie autorstwa-Użyście niekomercyjnie-Bez utworów zależnych 3.0 Polska

© Copyright by Fundacja Humanity in Action Polska

OPRACOWANIE GRAFICZNE: Magdalena Małczyńska-Umeda

KONSULTACJE NAUKOWE: Zbigniew Pakuła

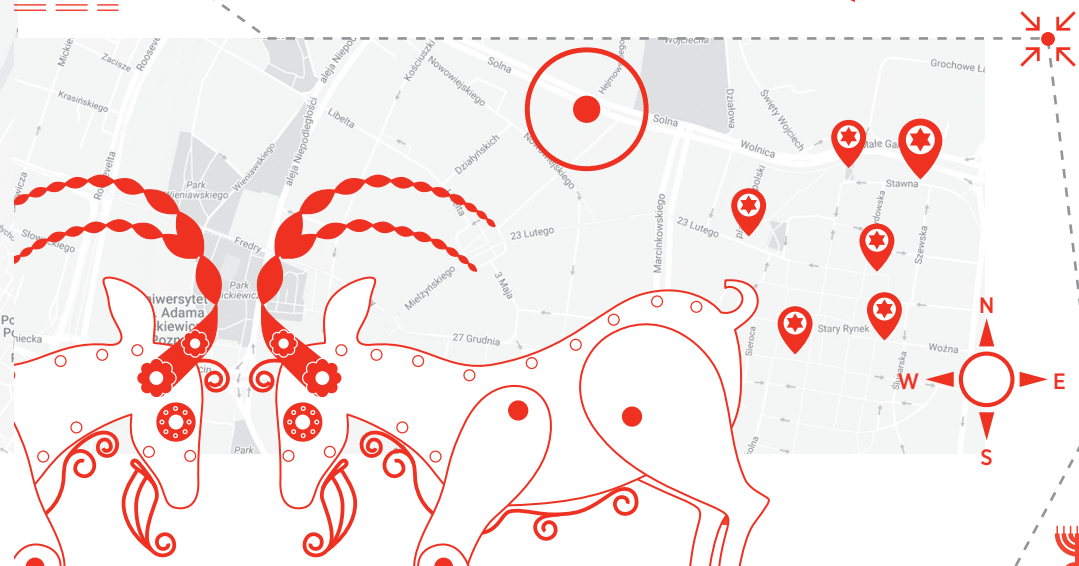
KONSULTACJE MERYTORYCZNE: Grażyna Baranowska, Przemysław Iwanek, Monika Mazur-Rafał, Alicja Podbielska, Magdalena Szarota

AUTORKA: Sylwia Wodzińska

HUMANITY IN
ACTION

POLSKA

ROZMOWA Z SENIORKĄ
Gra miejska
POZNAŃ

3 c.d.

odbyły się koncerty a na środku wyłączzonej z ruchu ulicy postawiono stumetrowy stół z żydowskimi potrawami, wyglądało to naprawdę odświętnie.”

- Znajdźcie dom, w którym mieścił się bejt ha-midrász i schronisko

- Idąc w kierunku Starego Rynku, znajdźcie tabliczkę informacyjną poświęconą ulicy Żydowskiej. Kiedy miał miejsce wielki pożar miasta?

5

Kamienica, Stary Rynek 64 (przy ul. Szkolnej)

„Ponieważ przez długi czas Żydzi nie mogli posiadać w Poznaniu ziemi ani należeć do rzemieślniczych cechów, **trudnili się pożyczaniem pieniędzy na procent i handlem**. Domy handlowe wznoszone przez Żydów już od XIX wieku zapierały dech. W tym budynku mieścił się sklep prowadzony przez tatę **Firy Mełamedzon-Salanski**, która wspomina to tak: „Skład był dużym, długim pomieszczeniem z dwoma szerokimi i wysokimi oknami wychodzącymi na Stary Rynek oraz ratusz. Przed oknami stało biurko tatusia, a po bokach, wzdłuż obu ścian, wisały na drążkach gotowe ubrania według wielkości. Wszystkie były szyte przez naszych krawców

(...). Klientki, które chciały kupić płaszcze, były obsługiwane przez ekspedientkę, a kiedy do sklepu przychodził klient, zajmował się nim któryś z trzech ekspedientów - zdejmował ubrania, doradzał, ustalał ewentualne poprawki. Dwóch sprzedawców było Polakami, trzeci, Marek Lewkowicz, Żydem pochodzącym z Kalisza. Tatuś początkowo niezbyt chętnie go zatrudnił, bo w latach 30. były bojkoty żydowskich sklepów. (...) Mieliliśmy skład przy Starym Rynku od 1927 aż do wybuchu wojny.”

- Na podstawie opowieści Firy Mełamedzon-Salanski ustalacie, czym sklep handlował.

6

Budynek Archiwum Państwowego, ul. 23 lutego 41/43

„Wśród poznańskich Żydów był taki lekarz... Badał embriony, komórki rakowe, w ogóle komórki. Tylko... Nie pamiętam, jak się nazywał...”

- Dowiedźcie się, jak nazywał się ten słynny poznański lekarz, embriolog, histolog, fizjolog i neurolog żydowskiego pochodzenia.
- W jakich językach napisana jest tablica pamiątkowa? Jak myślicie, dlaczego?

7

Pomnik Ofiar obozu pracy dla Żydów w Poznaniu, ul. Świętej Jadwigi (w pobliżu Multikina)

Kiedy w listopadzie 1939 roku dowódca SS Wilhelm Koppe wydał rozkaz, by Poznań stał się miastem bez Żydów, mieszkało tu **około 1500 osób pochodzenia żydowskiego**. W ciągu następnych tygodni większość z nich została wywieziona do **Ostrowa Lubelskiego**.

- Znajdźcie kamyk.
- Przeczytajcie napis na pomniku – czy wiedzieliście, że te miejsca były obozami pracy i zagłady?
- W tradycji żydowskiej kładzie się kamienie na grobach lub pod pomnikami upamiętniającymi zmarłych. Położcie znaleziony kamyk pod obeliskiem ku pamięci ofiar obozów pracy.

ROZMOWA Z SENIORKA

Gra miejska

POZNAŃ

4

Ludwiku do Rondla (ul. Woźna 2)

„Wspominałam już o tym stole na ulicy Żydowskiej, prawda? No, sam cymes... W Poznaniu mamy teraz restaurację, która serwuje przepyszne żydowskie potrawy.”

- Dowiedźcie się, czym jest czulent.
- Dowiedźcie się, co to znaczy “cymes”.

Budynek Archiwum Państwowego, ul. 23 lutego 41/43

Kamienica, Stary Rynek 64 (przy ul. Szkolnej)

Nowa Synagoga, skwer Rabina Akiwy Egera

Siedziba Gminy Żydowskiej, ul. Stawna 10

Ulica Żydowska

Ludwiku do Rondla, ul. Woźna 2

Pomnik Ofiar obozu pracy dla Żydów w Poznaniu, ul. Świętej Jadwigi (w pobliżu Multikina)

To już koniec wspomnień seniorki. Jeśli interesuje Was ta historia, poczytajcie więcej na <http://www.sztetl.org.pl>.

Toda raba i a szejnem dank

(„dziękuję bardzo” po hebrajsku i w jidysz)